

aanzicht van het physisch gebeuren, somwijlen voor het Christelijk denken een spanning van niet geringe intensiteit, het mag nu toch duidelijk zijn, dat de beschouwing der physische teleologie, ook waar ze uitloopt op een bewijs voor Gods bestaan, ten eenenmale onderscheiden blijft van het theologisch finalisme. Dat is de waarheid van Kant's opmerking, dat physicotheologie physische teleologie blijft ¹⁾). Want, terwijl hiër Gods bestaan eindpunt is van een langen gedachtengang, waar ze zich in metaphysiek verliest, daar staat dàar het bestaan van een alwijzen Bestuurder van wereld en menschenleven aan het begin en in het centrum van iedere beschouwing. De teleologische categoriën zijn naar hun inhoud in beide reeksen wèl onderscheiden. Begripsmatig uitgedrukt is het theologisch finalisme, dat zoozeer anthropocentrisch is, naar Beyssens ²⁾) kenschetsende uitdrukking, bedoelingen-theorie, in onderscheiding van de wijsgeerige teleologische beschouwingswijze, die hij als doelmatigheidsleer omschrijft.

3. Tenslotte kan nog gevraagd, waarom allerlei teleologische verklaringen, wier onjuistheid later zonneklaar bleek, in laatste instantie aan de theologie werden toegeschreven, waarbij dan ook dient te worden nagegaan in hoeverre zulk een verwijt juist was.

Allereerst dient dan te worden opgemerkt, dat aan een begripsmatige scheiding van de beide, zooeven genoemde gedachtensferen van theologisch en wijsgeerig finalisme streng de hand moet worden gehouden; verwisseling ervan leidt tot verwarring, en doet de religie geen goed, noch ook de wetenschap. Het mag overbodig zijn te zeggen dat een fusie ervan nimmer basis of doel eener Christelijke wetenschap kan zijn. Wie op zulk een wijs het intieme verband van geloof en wetenschap zou willen doen functioneeren, gaat mis en zal niets dan teleurstelling ondervinden. Gods bedoeling met een bepaald gebeuren, en de natuurwetenschappelijke verklaring ervan zijn twee afzonderlijke grootheden, wier kennis telkens langs anderen weg moet worden gezocht, en die men niet naar believen voor elkan- der kan substitueeren. Waar men dat wel heeft gedaan, en een theologisch-teleologische beschouwingswijze als natuurwetenschappelijke verklaring aandiende of daarvoor in de plaats stelde, heeft men de ontwikkeling der weten-

1) I. c.

2) Beyssens. Dualistische teleologie als wijsgeerige theorie. Inaugur. rede 1910.